

MINT NÉMA HAL

Irta DEÁK KÁROLY

Jóel a kopaszodást is hamar végigcsinálta, mint mindent a világon, azal a gyermeki nemtörődomséggel, amellyel, utazóügynökök, vénlányok és gondos családapák tudnak megkopaszodni. Még nem látott harmincnyolc tavaszt sem, s a vigyori iskoláslányok gyakran kuncogtak mögötte, mert fedezték gyéren-palástolt kopaszságát. Vannak férfiak, akik számára a kopaszság iszonyú katasztrófa. Jóel azonban vidám harlekin-mosollyal nézte a tükörben egyre ritkuló haját és ez a kezdődő kopaszság rálehelte egy fintort „legbelső” arcára is.

Mert ilyen legbelső arca mindenkinek van, aki érzi saját lényének időtlen komolyságát, azt a belső várkastélyt, amelyet a szokások, álarcok és jellemhibák mögött soha, senki nem tudhat egészen megismerni.

És mikor ez a kétféle nevetés — a belső és a külső — elsőlízben simult egymásba, Jóel akkor kezdett megszépülni. Szikáran és elgondolkozva ült egy párnás autóbusz sarkában, álmatlan éjszakáktól és gyógyszerektől koravén arccal bámult kifelé, nézte a villamosokat és a fákat, s közben homlokát elgondolkozva simogatta. Csak később vette észre, hogy a szemben ülő lány alig láthatóan elmosolyodik azon, hogy a szabadoneresztett tenyér mi-lyen spontán szeretettel csúszik végig a kopaszodó fejtetőn. Oly finom és él-nélküli volt ez a mosoly, hogy Jóelban a „legbelső” arc is elkezdett mosolyogni, a belső várkastély ablakai szikrázó fénnel felragyogtak, s a ki-ábrándult, „fizikai” száj is átvette ezt a mosolyt. Ekkor történt, hogy egyik pillanatról a másikra — átmenetileg — megszépült. Mintha bensejében kigyúlt volna egy lámpa, vonásait átvilágította valami, szája lágy lett, szeme ragyogott, s egész lényéből elsimultak az árnyékok.

A hirtelen változás varázsütését a lány szeméből kényelmesen leolvashatta. Megnőtt ez a szempár és tiszta lett, mint a májusi napfény, vagy mint egy anya szeme, aki először pillantja meg újszülött gyermekét. Az ajkak egy pillanatra eiváltak egymástól, mint aki befelé figyel, mert hall, nagyon távolról, vagy éppen az emlékei között, egy zongorahangot, amely, míg itt él a Földön, számára felejthetetlen marad. S miközben a lány kifelé és befelé egyaránt figyelt, egész alakját befonta valami templomi sugárzás, mint aki, hirtelen megérti, hogy a Földet, minden látszat ellenére, áthatja a kegyelem rejtett, csillagszép gyümölcse, a szeretet.

Jóel látta, hogy az ő hirtelen-támadt „szépsége” anyává bővülte ezt a lányt, s noha pár pillanatig közéjük állt egy külön világ: a kalauz, mégis mosolyogtak mind a ketten, keresztülragyogtak a kalauz testén, fájdalom nélkül átfúrták mosolyukkal, mert az ilyen mosoly, minthogy vajpuha, acélhegyeken is áthatol. Jóel akkor már tudta, hogy van a dolgoknak egy, a „legesleg” semmitmondó fokozatán túli fajtája is, például az „abszolút puhaság”, amely erőlködés nélkül, a fény suhanásának könnyedségével, legyőz mindenfajta keménységet ahogy a Megfeszített jóságának szelíd, de eltökélt alchímiája győzte le a durvaság szellemét.

Ezt talán a lány is tudta, mert ő sem haragudott a kalauzra. Néha, nagyon ritkán, támadnak olyan pillanatok, amikor egy gyanútlan ember valami lényeges dolgot villámszerűen megtanul. Ezért volt olyan szép a fej-tartása annak a lánynak, amint szelíd türelemmel várta, hogy a kalauz elmozduljon onnan, és a két szempár „fizikai” fénye újra összeérjen. Sok mindent tudott akkor ez a lány, mindazt, amit a „megszépült” Jóel, hogy ebben a percben is sokan meghalnak, ki-ki a saját törvénye szerint, aztán.

van, aki éppen kertészkedik, rádiót szerel vagy ebédel, vagy tán autóbusszon rohan valahová, mert azt hiszi, hogy ha leszáll valahol, akkor egyúttal megérkezett.

Ők most tudták, nincs olyan autóbussz, amellyel sikerül megérkezni, s csaknem félve ültek, a térben valahol, egy társaskocsi belsejében, amelyre a megérkezés-vágy oktondi reményével léptek fel, alig pár perccel ezelőtt. De most már tudták, hogy nem fognak megérkezni, sem együtt, sem külön-külön, mert a megérkezés nem más, mint öncsalás és perpetuális illúzió. Sokáig nem néztek egymásra, de mind a ketten mosolyogtak. Micsoda gazdagság: már nem is kellett nézniök egymást!

A kalauz megnyomott egy csengőt, s ez így, alapjában véve rendben volt. Kislányom, vigyázz azzal a vonalzóval, még megüthetsz valakit. Rőt szoknya lobbant az ajtó előtt, ketten pedig hangosan beszéltek egy már idős, de rendkívül magas emberről. A kislány táskája mögé dugta vonalzóját.

A lány eközben csendben ült, valami szelíd, alig fegyelmezett boldogsággal. Jóel, mikor a lányra nézett, tudta, hogy soha nem fognak beszélni egymással, mert a beszéd: a Logos álarca, bűnbeesett tulajdonság, szükségyszerű pótlék, s a beszéd képességét azért kapták az emberek, mert eljátszották a mondhatatlant. Mennyi értelmetlen fecsegés, mennyi nyelven!

De ők már „elmondták” egymásnak a mondhatatlant. Ez a közös tudás úgy hajolt ki lényükből, mint utas a vonatablakon. Jóel felállt, elgondolkozva. Csak annak volna szabad beszélnie, aki a legmagasabb költemény színvonalán tudna valamit közölni embertársaival. Az ajtónál várta, hogy megálljon a társaskocsi.

Ekkor váratlan dolog történt. A lány, ültében visszafordult és tekintetével elbúcsúzott tőle. Jóel is csak a szemével üzent, boldog-szomorúan, mint aki sorsát követi és nem a kerekarcú „boldogságot”, — aztán nem sokára megállt az autóbussz.

Lesétált, s a lányt nem látta többé.

Tudta, hogy a közeli lakásban egy szomorú nő várja, aki sokáig igen melegsívű volt, de később — lassacskán — megdermedt, majd elrejtette arcát az emberek elől. S attól fogva álarcosan járt mindenhová, de csöndben, panasz nélkül és szótlanul.

Jóel irányt változtatott, s/a pompás villák közt elindult a hegyek felé. Nem jutott messzire. Mikor a hegy közelébe ért, kifújta magát. A jólismert fák csaknem ellenségesen álltak helyükön. Ekkor meghökkent. Érezte, hogy az idegen lány bámulatos szeme mire kötelezi őt. Ezért elindult visszafelé, lassan, megtörten, kötelességszerűen, ama lakás felé, azzal a biztos tudattal, hogy most sem fog megérkezni.

Mikor odaért, lassú léptekkel ment föl a lépcsőn, tétova és imbolygó mozdulatokkal, mint aki kissé részeg. Kulcsot keresett, áthaladt az előszobában, majd benyitott az egyik ajtón. Hirtelen kitárult egy hatalmas fénykocsi, mint akvárium, díszhalként úszó bútorokkal. S a pamlagon ő ült, a Másik mozdulatlanul, nagy szemekkel, dermedten a szenvedéstől, mint néma hal, egy pici szatyor rabságában. És csönd volt.

Bizony, ha eljön az ítélet, nem kérdik, mit tanítottunk, hanem mit cselekedtünk; sem azt nem vizsgálják, mily szépen beszéltünk, hanem mily szentül éltünk.

Mily boldog és okos, aki életében olyan igyekszik lenni, amilyennek halála óráján találatni kíván.

K e m p i s T a m á s